

Tapaaminen Pietarin kirjailijaliitossa syksyllä 2018.

Alkusanoiksi:

Kirja-arvioon ei mahtunut **MIR KALEVALY-kirjan** syntymisen keskeinen "**esihistoria**",

nimittäin se, ETTÄ SYYSKUINEN MATKA 2018 PIETARIIN OLI ALUNPERIN suunniteltu VENEON jäsen- ja kulttuurimatkaksi, mutta kun porukkaa ei saatu kokoon kuin 7-8, päätettiin tuo vierailu laajentaa muitakin Venäjä-entusiasteja koskevaksi kulttuurimatkaksi, johon kutsuin mukaan (erityisesti pohjois-karjalaisia) Venäjältä kiinnostuneita kirjailijoita ja muita kulttuuri-ihmisiä. Näin saatiin matka toteutettua. Jukka Kim ja kirjailija Päivi Nenonen (Pietari) hoitivat mm. tapaamiset yliopistolla, sairaalassa ja Pietarin kirjailijaliitossa. Kirjailijaliitossa sitten myös suomalaiskirjailijat käyttivät runsaasti puheenvuoroja, mistä syystä suomalaisille esitettiin ajatus yhteisestä KALEVALA-PROJEKTISTA, jota silloin valmisteltiin venäläiskirjailijoittent toimesta Pietarissa. Otin siinä yhteydessä asian mieluusti ajaakseni ja jaoin tietoa projektista (työnimi oli suomeksi "Kalevala uusin silmin") Suomen kirjailijaliittoon, Joensuun UKRI-yhdistykseen ja Lieksan kirjoittajien yhdistykselle Brahean kriivareille. Näin mukaan tuli parikymmentä suomalaiskirjoittajaa, joista osa käännätti (omin kustannuksin) artikkelinsa myös venäjäksi. Suomalaisen puolen toimitustyön tekivät Pentti Stranius & Päivi Nenonen, molemmat VeNeOy:n jäseniä.

Pentti Stranius, 17.11.2019

Uutta Kalevala-näkemyistä luomassa
Suomalaiskirjailijat ja petroskoilaiset vahvasti mukana

Lukin, Jevgeni (toim.). Mir Kalevaly / Kalevalan maailma. Skifia, Sankt-Peterburg
2019, 392 s.

Helsingin kirjamesseilla lokakuun lopulla 2019 julkaistiin Kalevala-juhlavuoden kunniaksi pietarilais-suomalainen yhteistyöprojekti Kalevalan maailma. Se jäi aivan liian vähälle huomiolle. Idea tästä kokoomateoksesta syntyi pietarilaiskirjailijoiden aloitteesta syksyllä 2018 kun muutama pohjoiskarjalainen ja oululainen kirjailija vieraili Pietarin kirjailijaliiton toimistossa. Toimittiin ripeästi, sillä 50 tekijän osin kaksikielinen teos näki päivänvalon jo vuotta myöhemmin. Mukana on parikymmentä suomalaiskirjailijaa, joiden teksteistä osa on julkaistu sekä suomeksi että venäjäksi.

Venäläis-suomalaisia Kalevala-näkemyksiä

Kalevala-teemat vaihtelevat, mutta ne voi karkeasti jaotella vaikka essee- ja asiapitoisiin teksteihin, novellitaiteeseen, muisteluihin ja runoihin. Teoksen toimittajan, Jevgeni Lukinin laatima johdanto Elias Lönnrotin uroteko antaa pätevää tietoa Kalevalan Suurmiehestä ja esimerkiksi Vera Jefimovan pitkä essee Kalevala: minun näkemykseni sijoittaa kansallisepoksemme historiallisiin raameihin ja taustoihin. Nikolai Romanetskin novelli Karjalan suudelma edustaa lähimain kalevalaista fantasiatulkintaa, kun taas Hannu Mäkelän Kaksi taloa kertoo persoonallisesti Lönnrotin varhaisvuosista ja asumisesta, paljon myös Mäkelästä itsestään. Se on julkaistu myös venäjäksi.

Mäkelän osuuteen on pujahtanut kielikummaisuuksia, kun sanojen välilyönnit puuttuvat. Pieniä lapsuksia löytyy sieltä täältä, mutta eivät ne muissa teksteissä lukijaa paljon haittaa. Ehkäpä kiire on ollut syynä siihen ettei oikovedos ehtinyt suomalaistarkasteluun. Eri teemojen ja esimerkiksi runojen ryhmittelyn joku suomalaistoimittaja olisi tehnyt toisin ja muutamat tekstitkin olisivat ehkä kaivanneet pientä viilausta.

Monet kirjailijat käsittelevät Kalevalan keskushenkilöitä kuten Suomen Kirjailijaliiton varapuheenjohtaja Hannu Niklander lyhyissä runoissaan Ilmarinen, Lemminkäinen ja Väinämöinen ja esimerkiksi Vjatsheslav Ovsjannikov pitkässä poleemisessa artikkelissaan Sampo – Kalevalan motiiveja. Runoja onkin paljon. Suuri osa niistä on vapaata kalevalamittaa, mutta joensuulaiselta Anneli Heliöltä on mukana pari itkuvirttäkin, nimittäin Tuulen poika ja Lesken itku, jotka Arvi Perttu on kääntänyt venäjäksi ja joille sukua on esimerkiksi petroskoilaisen Aleksander

Volkovin Rukous. Aivan erilainen on lieksalaisen Asko Hiljasen kantaaottava nykyruno Hautaus merellä, mutta modernia ilmaisua löytyy myös Vladimir Simakovilta ja nykyaikaan sijoittuu Boris Tsukerinkin runo Lönnrotinkadun hotellista. Heikki Turusen rönsyilevän rehevä Metsän ukko on julkaistu myös juuri ilmestyneessä kirjailijan runokokoelmassa.

Petrokoin kirjailijat katsomassa Kalevalaa uusin silmin

Petroskoilaisista kirjailijoista mukana ovat esimerkiksi Jaana Zhemoitelite, Konstantin Gnetnev, Jelena Pietiläinen, Boris Shmidt, Taisto Summanen, Jelena Nikoleva ja Aleksander Volkov.

Zhemoiteliten runo kertoo Kalevalan urheasta emännästä, Louhesta ja Pietiläinen runoilee Sammosta. Sampo on myös Gnetnevin lyhyen novellin aiheena; siinä hän haaveilee ajasta, jolloin Sammon tuoma onni vihdoinkin koittaisi myös Petroskoissa. Shmidt ylistää Ainoa Kalevalan todellisena sankarittarena, vapaasti kalevalaista runomittaa käyttäen kun taas Taisto Summasen runoelma Toiveen synty edustaa perinteisempää rytmitystä.

Jelena Nikoleva on ottanut runonsa aiheeksi Lönnrotin kuuluisan männyn ja sama mänty on Petroskoista Suomeen muuttaneen Arvi Pertunkin erikoisen novellin aiheena.

Uusia Kalevala-avauksia myös Oulusta ja Pohjois-Karjalasta

Oululaiskirjailijat Essi Kummum ja Jarmo Stoor edustavat Mir Kalevaly-teoksessa omaperäistä fiktiota. Kummun novelli Karhun kanssa on murrosikä lähenevän tytön eroottisävyinen unelma, Stoorin Tuonelan joen vettä vaikuttaa kirjailijan tuotannon tuntevan mielestä vähintäänkin omaelämäkerralliselta. Samaa tyyliä edustaa tunnustuskirjallisuutta harrastanut Torsti Lehtinen ankean ankaralla, Kalevala-hahmoon sidotulla muistelmallaan Kullervon kirous. Se on suomalaisosuuden hurjin henkilötarina.

Aforistikkona tunnettu Eero Suvilehto yllättää pitkällä rakkausrunoelmalla Kevät, jossa on selkeitä Kalevala-vaikutteita, vaan ei itsetarkoituksellista kalevalamittaa: "Välistä satoi, hetkeksi palasi pakkaneinkin. / Jopa eläimet tulivat silloin kaupunkiin. / Vei rouva nyt äijän metsän laitaan / hankiaisten aikaan kuutamossa. / Sielläkös mentiin karhunpolkkaa. Otsojen kauneus miehen yllätti / rouvasta tämän kyllä tiesikin..."

Oululaisista vain Jarmo Stoorin novelli on käännetty venäjäksi, valitettavasti. Periaattena nimittäin oli se, että suomalaiskirjailijat hoitivat omien osuuksiensa venäjämääntämisen omin kustannuksin.

Lieksassa asuvat Arvi Perttu, Kari Seppänen ja Tarja Tuovinen edustavat novelli- ja esseetyyliä. Pertun Lönnrotin mänty on mielikuvituksellinen tarina menneestä ja siinä sekä Lönnrotin matkat että Kalevala-aihe saa melko vapaita tulkintoja. Seppänen ahmii Kalevalaansa isänsä kainalossa ja herkuttelee murreanoilla, pikkupojan maailmankuvalla. Tuovinen esittää feministisen tulkinnan iskevällä esseellään Louhi Pohjolan emäntä. Hän ihmettelee lyhyessä esseessään sitä, miksi “...Gallen-Kallela maalasi tämän urheen naisen rumaksi ja kuvottavaksi otukseksi?” Pietarissa pääsääntöisesti asuva kiteeläinen Päivi Nenonen “satuilee” novellissaan nimenomaan kalevalaisen kertomisperinteen tyyllillä ja Pentti Stranius muistelee satavuotiaaksi elänyttä Josefiina-mummoaan aitona kalevalaisena kertojana.

Nurmeksen tuottelias veteraanikirjailija Veikko Huotarinen pistää kirjassa peliin koko Kalevala-osaamisensa: Lieto Lemminkäistä seuraa runoa ja proosaa 15 sivun verran. Ulla Vaarnamolalta löytyy myös mennyttä ja nykyaikaa, modernia ja perinteistä runoutta: Veen emonen, Kolin väelle, Auringon paluu ja Tulen kutsu. Kun tähän lisätään vielä Timoi Munnen ja Pekka Suutarin osuus karjalan kielellä sanoittavasta ja laulavasta rokkarista, otsakkeella Santtu Karhu ja karjalaisen perinteen puristus, koossa on Suomenkin puolelta melko monia näkökulmia tuottava tietopaketti Kalevalasta uusin silmin!

Kiinnostuneet voivat tiedustella Kalevala-kirjaa osoitteesta:

finland@rs.gov.ru tai puhelimitse +358 41 798 2964

Pentti Stranius (FL), Joensuu, kirjailija ja toimittaja